

Hvilke utfordringer kan gjennomføring av barnesamtaler i barneverntjenestens undersøkelser medføre?

Kandidatnummer: 9028

VID vitenskapelige høgskole

Diakonhjemmet Oslo

Bacheloroppgave

Bachelor i sosialt arbeid

Kull: SOSDEL14

Antall ord: 8799

03.05.2018

Sammendrag

Oppgaven omhandler barneverntjenesten som sosialfaglig arena og tar utgangspunkt i problemstillingen: Hvilke utfordringer kan gjennomføring av barnesamtaler i barneverntjenestens undersøkelser medføre?

Oppgaven er besvart ved hjelp av litteraturstudie som metode og søker å belyse teoretiske aspekter knyttet til barnevernets mandat, undersøkelsesfase og tjenestens faglige prinsipper. I tillegg presenteres juridiske og strukturelle rammer knytte til krav om brukermedvirkning, og momenter knyttet til forståelse av barnets potensial som reell brukermedvirker. Videre presenterer oppgaven relevant samtalemetodikk i undersøkelsesfasen. Oppgaven drøfter deretter utfordrende momenter i lys av relevant litteratur. Det redegjøres for at barnets rolle som informant i barnevernsundersøkelser kan være krevende å balansere mot reell brukermedvirkning. Videre problematiseres foresattes rett til partsinnsyn i barnevernssaker og begrensninger i vern av barnet som varsler av bekymringsfulle forhold. Oppgaven adresserer også momenter som asymmetri og makt i samtaler med barn og i hvilken grad barn er i stand til å forstå rekkevidden av samtalesituasjoner i barnevernsarbeidet.

Abstract

The thesis is based on Norwegian child-protective-services as an arena for social work and seeks to address the question: Which difficult implications can arise from implementation of child-interviews in child-welfare-investigations?

To answer the question the thesis uses literature review, and presents theoretical aspects related to the work of child-welfare-services. The thesis outlines legal frameworks for user-participation, and questions whether children can really participate in this context. Furthermore, it presents methods used in child-interviews in child-welfare-investigations. The thesis then discuss possible implications of described theory. It highlights the potential conflict of the child as an informant, versus the child as a partnership-participant in child-welfare-investigations. The thesis outlines the challenging balance between parental rights to

access child-welfare documents with the protection of children in neglect. The thesis also address asymmetry and adult-dominance in child-interviews and questions whether children can comprehend the consequences of their participation in child-welfare-investigations.

Innholdsfortegnelse

1 Innledning.....	4
1.1 Presentasjon av tema og problemstilling	4
1.1.1 Oppgavens avgrensning og viktige begrepsdefinisjoner	5
1.2 Sosialfaglig relevans	6
1.3 Oppgavens struktur.....	7
1.4 Forforståelse	7
2 Metode.....	8
2.1 Valg av metode	8
2.2.1. Valg av litteratur	8
2.3 Kildekritikk.....	10
3 Litteraturgjennomgang	12
3.1 Barneverntjenestens arbeid og mandat	12
3.1.1 Barnets beste	12
3.1.2 Det biologiske prinsipp	13
3.1.3 Minste inngripens prinsipp	13
3.2 Barneverntjenestens undersøkelser.....	13
3.3 Barneperspektivet i barneverntjenesten	14
3.3.1 Krav til barns brukermedvirkning gjennom juridiske rammer	15
3.3.2 Barn som reelle brukermedvirkere.....	17
3.2.3 Barnesamtaler i undersøkelser	18
3.4 Perspektiver og metodikk i barnesamtaler.....	19
3.4.1 Dialogical Communication Method.....	19
3.4.2 Øvreeides utviklingsstøttende dialog.....	20
3.4.3 Livsformsintervju.....	20
3.5 Kritikk av samtalemetodikk i barneverntjenestens undersøkelser	21
4 Drøfting	23
4.1 Barnet som informant eller reell brukermedvirker?	23
4.2 Barnet som informasjonsbærer - finnes «varslingsvern»?	25
4.3 Asymmetri og dominans i samtalesituasjoner med barn i barneverntjenesten.....	28
5 Avslutning	32
Litteraturliste	34

1 Innledning

1.1 Presentasjon av tema og problemstilling

Barnevernets samfunnsoppdrag er å sikre at barn og unge som lever under skadelige forhold får nødvendig hjelp og beskyttelse (barnevernloven, 1992, § 1-1). I barnevernets arbeid foreligger alltid en barnevernfaglig undersøkelse som grunnlag for videre kontakt med barn og familier (Bunkholdt & Sandbæk, 2008, s. 88-89), og i 2016 ble det opprettet 47 865 barnevernundersøkelser (Statistisk sentralbyrå, 2017). Med unntak av en stabilisering i 2012 har det de siste årene vært en kraftig økning i antall undersøkelser i barnevernet. Økningen gjelder alle fylker i Norge (Barne-, ungdoms og familiedirektoratet, 2017a).

Flere lov- og rammeverk stiller krav til at barnevernet i sitt arbeid skal gjennomføre samtaler med barn (Kjønstad & Syse, 2017b, s. 262-265) og nytt forslag til barnevernlov søker å styrke barns medvirkning i egen barnevernssak (NOU 2016:16, s. 55-58). Overordnet er det således ikke levnet tvil om at barneverntjenesten skal snakke med barn - også i undersøkelsesfasen. Den store økningen i antallet undersøkelser viser følgelig også at barneverntjenesten gjennomfører et økende antall barnesamtaler.

Er dog gjennomføringen av barnesamtaler i undersøkelser alltid å anse som uproblematisk? Kan det være slik at barneverntjenesten til tider står i situasjoner der krav om gjennomføring av barnesamtaler er vanskelig å balansere mot andre hensyn? Gjennomgående er det relativt enkelt å finne argumenter som underbygger viktigheten av at barn får medvirke i egen barnevernssak, og disse argumentene begrunner også barnverntjenestens strukturelle og juridiske rammeverk (Kjønstad & Syse, 2017b, s. 262-265). Jeg har gjennom studiet imidlertid blitt stadig mer opptatt av, og undret meg over, om det er utfordringer knyttet til divergerende perspektiv.

Oppgaven er således gitt følgende problemstilling: **Hvilke utfordringer kan gjennomføring av barnesamtaler i barneverntjenestens undersøkelser medføre?**

1.1.1 Oppgavens avgrensning og viktige begrepsdefinisjoner

Jeg har, av omfangshensyn, valgt å avgrense oppgavens kontekst til undersøkelsesfasen av barneverntjenestens arbeid.

Oppgavens problemstilling omhandler utfordringer knyttet til gjennomføring av barnesamtaler i barnevernsundersøkelser. Det er flere potensielle utfordringer knyttet til temaet. Besvarelsen søker ikke å presentere en uttømmende liste av hvilke utfordringer som finnes, men skisserer og problematiser et utvalg.

I oppgaven omtales barnesamtaler som en måte å sikre barnets rett til brukermedvirkning. Barneverntjenesten samtaler med barn ned til omtrent tre års alder (Gamst, 2011, s. 61-63). For barn under tre år, og barn med utfordringer knyttet til verbalt språk må andre tilnærminger benyttes for å sikre barnets brukermedvirkning. Oppgaven vil ikke omhandle slike tilnærminger.

Barneverntjenesten kan som hovedregel ikke velge bort barnesamtaler i undersøkelsesfasen. Dog åpner lovverket for en teoretisk mulighet for å omgå kravet, basert på en skjønnsmessig «barnets beste» vurdering (Barne- og likestillingsdepartementet, 2009, s. 9). Oppgaven søker ikke å belyse dette aspektet, eller presentere forskning knyttet til hvorfor barnevernsarbeidere eventuelt ikke gjennomfører barnesamtaler.

Jeg bruker begrepene «barnesamtale» og «samtale med barn» likeverdige. Ettersom barnesamtalen også er en spesifikk metodikk, brukes tilleggs-begrepet «DCM» (Dialogical Communication Method) for å spesifisere når jeg snakker om barnesamtalen som metode. Oppgaven gir videre en kortfattet presentasjon av metodiske tilnærminger til samtaler med barn som benyttes i undersøkelsesøyemed i barneverntjenesten. Utvalget av samtalemotodene er ikke å anse som uttømmende. I presentasjonen av samtalemotodikk fremkommer det at samtlige metodikker inneholder en bevisstgjøring og anvendelse av

fremmede kommunikasjonsprinsipper. Av omfangshensyn vil ikke oppgaven belyse innholdet i disse prinsippene.

Oppgaven omhandler og problematiserer begrepene «bruker», «brukermedvirkning» og «part». En definisjon av bruker er «en som benytter seg av et offentlig tjeneste- eller servicetilbud» (Rønning & Solheim gjengitt etter Seim & Slettebø, 2007, s. 32), og brukermedvirkning defineres som «de som berøres av en beslutning, eller er brukere av tjenester, får innflytelse på beslutningsprosessen og utformingen av hjelpetilbudet» (Sosial- og helsedepartementet, 1997, s. 24). Som part i barnevernssaker menes foresatte (Kjønstad & Syse, 2017b, s. 67-70) og barn som defineres særskilt i barnevernloven (barnevernloven, 1992, § 6-3).

1.2 Sosialfaglig relevans

Svært mange sosionomer jobber innen barneverntjenesten, eller i instanser som jobber i samarbeid med barneverntjenesten. Således er barneverntjenesten å anse som en viktig sosialfaglig arena (Oterholm, 2015, s.128).

De siste årene har medført et paradigmeskifte i synet på barnet, og barnet anerkjennes nå som en kompetent aktør i eget liv (Bunkholdt & Sandbæk, 2008, s. 16-18). Skiftet har gitt store ringvirkninger i barnevernsarbeidet. I dag skal barnet snakkes med i alle faser av barneverntjenestes arbeid, og «barnets stemme» skal tydelig fremkomme i alle saksdokumenter (Bunkholt og Kvaran 2015:51). Flere lovverk hjemler også barns rett til medvirkning i egen barnevernssak (Kjønstad & Syse, 2017b, s. 262-265). I tillegg er det brukt store ressurser på kompetanseheving innen barnesamtalemotodikk i barneverntjenesten (Dimmen & Tønneson, 2017; NOU 2009:8, s. 32-35). Det er således et overordnet politisk ønske og faglig føring om at ansatte i barneverntjenesten skal snakke med barn, og være kompetente i disse samtalene.

Oppgavens tema må således kunne sies å ha sosialfaglig relevans.

1.3 Oppgavens struktur

Oppgavens første kapittel søker å legge de strukturelle rammene for oppgaven, hvor problemstilling, begrensninger og avklaringer presenteres. I oppgavens andre kapittel presenteres valg av metode. I tredje kapittel gis redegjørelse for teoretiske aspekter jeg har funnet knyttet til oppgavens tema. Kapittel fire er et drøftingskapittel der tre underspørsmål knyttet til problemstillingen drøftes i lys av presentert litteratur. Kapittel fem er den avsluttende og konkluderende del av oppgaven.

1.4 Forforståelse

Jeg jobber selv i barneverntjenesten og står daglig i vurderinger knyttet opp mot barnesamtaler. I utgangspunktet er jeg særdeles positiv til at barn skal høres og medvirke i egen sak, og jeg har stor tro på at barnevernets arbeid må forankres i barns egne opplevelser av omsorgssituasjonen. Imidlertid ser jeg også konturene av utfordringer knyttet til tematikken. Disse utfordringene har jeg hatt et ønske om å belyse i oppgaven.

2 Metode

2.1 Valg av metode

Den metode vi velger forteller oss hvordan vi bør gå frem for å fremskaffe eller etterprøve kunnskap (Dalland, 2017, s. 51). I denne oppgaven er det valgt litteraturstudie som metode. Litteraturstudiet er et undersøkelsesdesign som er basert på sekundærkilder, det vil si data funnet i bøker, tidsskrifter, databaser eller liknende. Hensikten med et litteraturstudie er å få frem kunnskapsstauts på et felt. Dette gjøres ved å vise forskningen på fagfeltet, sammenlikne teorier og funn og deretter forsøke å fastslå hva man i realiteten vet (Jacobsen, 2010, s. 53-54). Det finnes svært mye litteratur om oppgavens valgte tema, og litteraturstudie er således å anse som en hensiktsmessig tilnærming til problemstillingen.

2.2.1. Valg av litteratur

For at litteraturstudiet skal ha troverdighet og faglighet, er det viktig å redegjøre for hvordan man foretar utvelgelsen av litteratur, samt hvorfor denne litteraturen er valgt (Dalland, 2017, s. 152).

For å finne litteratur til bruk i oppgaven har jeg anvendt ulike strategier. Jeg har benyttet Oria biblioteksøk for å finne relevante fagbøker. I tillegg til nye fagbøker har jeg også benyttet tidligere pensum fra studiet.

Jeg har videre benyttet idunn.no, scholar.google.com, regjeringen.no, stortinget.no, nkvt.no og nettbiblioteket ved bufdir.no for å finne informasjon. På Idunn og Google Scholar har jeg primært funnet vitenskapelige artikler. Ved NKVTS (Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress) og Bufdir (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet) har jeg funnet rapporter og veiledere, mens jeg hos regjeringen og stortinget har funnet rundskriv, retningslinjer og utredninger. Jeg har i tillegg lest fagartikler på tidsskriftet Fontene Forskning som har omhandlet oppgavens tema. Disse har vært særlig egnet for å få tak i siste tids faglige diskusjoner og diskurser (Dalland, 2017, s. 154).

Nøkkelord ved informasjonssøk har vært valgt fra oppgavens fokus. Sentrale begreper har vært: «barnesamtale», «samtaler med barn», «barnets stemme», «barns brukermedvirkning», «barnevern», «barn som informant», «barns deltakelse», «barns rettigheter», «barnevernets undersøkelse». Begrepene har vært kombinert i søkeprosessen for å spisse søkene og sikre at man finner relevant litteratur, eksempelvis ved «barnesamtale + barnevern».

Jeg har også prøvd tilsvarende engelske nøkkelord på Academic Search Elite, men konkluderte etter hvert med å ekskludere funn som ikke omhandler norske forhold. Internasjonal barnevernfaglig litteratur kan være utfordrende å overføre til norske forhold, ettersom det norske barnevernsarbeidet er organisert og forløper annerledes enn i andre land (Bennwik & Oterholm, 2017, s. 6). Særlig er det ulike måter å organisere undersøkelsesarbeidet i barneverntjenesten på (Vis, Lauritzen & Fossum, 2016, s. 7). Jeg har dog brukt en empirisk studie som er referert på engelsk og funnet gjennom Academic Search Elite (Vis, Holtan & Thomas, 2012), men studien omhandler norske forhold. I tillegg viser jeg til en empirisk studie fra Skottland (Woolfson, Heffernan, Paul & Brown, 2010) som jeg har funnet gjennom en norsk metaanalyse av forskning knyttet til barnevernsundersøkelser (Vis, Lauritzen & Fossum, 2016). I denne metaanalysen er det gjort en vurdering av studienes relevans for norske forhold (Vis, Lauritzen & Fossum, 2016, s. 67) og funnet vurderes derfor som kvalitetssikret med tanke på nasjonal relevans.

I tillegg til litteratursøk har jeg gjennom litteraturlister i leste artikler eller bøker funnet andre bidrag innen samme tema - et fenomen som kalles snøballeffekten (Jacobsen, 2010, s. 116-117). Jeg har også brukt VID:OPEN gjennom skriveprosessen for å lese tidligere bachelor- og masteroppgaver.

Jeg fant mye litteratur om mitt valgte emne. Jeg har forsøkt å vurdere litteraturen med tanke på gyldighet, holdbarhet og relevans (Dalland, 2017, s. 159-160). Jeg har holdt meg til anerkjente institusjoner og utgivere, og aktivt konferert Dallands kildehierarki for å sikre egnet litteratur (2017, s. 153). Der jeg ikke har hatt kjennskap til forfatteren eller yrkesbakgrunn, har jeg søkt opp vedkommende via søkemotorer for å kvalitetssikre (Dalland,

2017, s. 160). Jeg har i hovedsak forsøkt å benytte fagfellevurdert litteratur. En fagfellevurdering innebærer at litteraturen er vurdert og godkjent av eksperter innenfor fagområdet (Dalland 2017, s.154). Jeg har tilstrebet å vise til nyere litteratur for å sikre at informasjonen som presenteres er relevant for fagfeltet per i dag (Dalland, s. 162).

2.3 Kildekritikk

Kildekritikk betyr å stille seg kritisk til den litteraturen som er samlet inn, og ha en kritisk refleksjon knyttet til hvorvidt litteraturen er egnet til å belyse den problemstillingen som er valgt (Dalland, 2017, s. 158).

Grunnet store mengder litteratur om mitt valgte tema, har jeg måttet gjøre et utvalg av litteratur til bruk i oppgaven. Dette kan medføre at relevant litteratur har blitt utelatt, eller at oppgaven har mistet enkelte faglige perspektiver gjennom seleksjonsprosessen.

Videre kan min forforståelse av tema både ha preget hva jeg har valgt å innhente av litteratur, men også hvordan jeg har tolket den litteraturen jeg har lest. Som leser vil jeg aktivt bruke egne erfaringer og kunnskap når jeg gjenskaper en forfatters mening med teksten (Leseth & Tellmann, 2018, s. 116). For å kompensere for dette har jeg forsøkt å korrigere eventuell styring gjennom forforståelse ved aktivt å drøfte innhold og utvalg med ressurspersoner på skolen, inkludert veileder - og utfordret meg selv til å søke etter litteratur som belyser temaet med ulike perspektiv og standpunkt.

I et litteraturstudie benyttes primært sekundærkilder. Bruken av sekundærkilder kan være problematisk ettersom den originale teksten er bearbeidet og presentert av en annen enn den opprinnelige forfatteren. En slik fortolkning kan påvirke innholdet i det opprinnelige budskapet (Dalland, 2017, s. 159). For å korrigere for dette har jeg forsøkt å oppsøke primærkilder jeg har ansett som sentrale. Jeg har også ved flere anledninger gjenfunnet samme type primærkilde hos flere forfattere, med samme tolkning av primærdata. En slik koherent sekundærkilde-presentasjon *kan* hevdes å øke tolkningens validitet – da

sannsynligheten for at flere forfattere skulle feiltolke primærkilden er mindre (dog kan det selvsagt ikke utelukkes).

3 Litteraturgjennomgang

3.1 Barneverntjenestens arbeid og mandat

Barneverntjenestens arbeid og oppgaver er regulert i barnevernloven. Barneverntjenestens hovedoppgave er å «sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid» og «å bidra til at barn og unge får trygge oppvekstvilkår» (barnevernloven, 1992, § 1-1). Både staten og kommunene har oppgaver knyttet til barnevernet (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s.18-23).

Alle kommuner i Norge skal ha en barneverntjeneste som utøver oppgavene barnevernloven pålegger. I dette arbeidet ligger blant annet mottak av bekymringsmeldinger, undersøkelser, hjelpetiltak i familier og arbeid knyttet til plassering av barn etter barnevernloven (Bunkholdt & Kvaran 2015, s. 19). Det er fylkesmannen som fører tilsyn med de kommunale barneverntjenestene og som er klageinstans. Ved saker som omhandler tvangsinngrep eller omsorgsovertakelser er det fylkesnemnda som har avgjørelsesmyndighet. Fylkesnemnda er et domstols-liknende forvaltningsorgan, og avgjørelser kan ankes videre til tingretten (Kjønstad & Syse, 2017a, s. 525-538).

Det er en generell enighet om at barnevernloven, og således barnevernets arbeid, kan sies å hvile på tre faglige prinsipper: barnets beste, det biologiske prinsipp og minste inngripens prinsipp (Kjønstad & Syse, 2017b, s. 244-247).

3.1.1 Barnets beste

Hensynet til barnets beste er det overordnede prinsippet for alt av barneverntjenestens arbeid og er nedfelt i barnevernloven § 4-1. Prinsippet innebærer at vurderinger av hva som er «barnets beste» alltid skal være avgjørende i saker knyttet til barneverntjenestens arbeid (Bunkholdt & Sandbæk, 2008, s. 32). Kvello utdyper begrepet ved å beskrive et lojalitetshierarki innen fagfeltet. Med lojalitetshierarki menes en rangering av hvem fagpersonen skal gi forrang ved motstridende behov og interesser. Kvello argumenterer for at

barneverntjenesten er den tjenesten med et lojalitetshierarki der barnet er den suverene vinneren, mens andre hjelpetjenester ofte primært tar utgangspunkt i de voksne (2007, s. 363).

3.1.2 Det biologiske prinsipp

Barnevernlovens utgangspunkt er at barn skal vokse opp med sine foreldre. Dette er å anse som «det biologiske prinsipp» (Barne- ungdoms og familiedirektoratet, 2017b, s. 12-13). Prinsippet har stått under sterk kritikk senere år, og det har vært foreslått at tilknytnings- og relasjonskvaliteter bør veie tyngre i barneverntjenestens arbeid. Raundalen-utvalget anbefalte at tilknytningskvalitet skal være et grunnleggende vurderingstema innen barnevernet, og foreslo et nytt prinsipp kalt «det utviklingsstøttene tilknytningsprinsipp» med rettslig forrang (NOU 2012:5, s. 15-16). I siste forslag til ny barnevernlov er innstillingen ikke tatt til følge, men det legges dog til grunn at tilknytning- og relasjonskvalitet skal være en del av grunnlaget for barneverntjenestens faglige vurderinger (NOU 2016:16, s. 51-53).

3.1.3 Minste inngripens prinsipp

Prinsippet er også kjent som «mildeste effektive inngrep» og er å forstå som en beskyttelse mot å bli pålagt mer omfattende tiltak fra barneverntjenesten enn nødvendig. Dersom det er vurdert som nødvendig, er dog prinsippet ikke til hinder for å iverksette omfattende tiltak (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 30).

3.2 Barneverntjenestens undersøkelser

En henvendelse til barneverntjenesten med bekymring for et barn, er å anse som en bekymringsmelding – uavhengig av henvendelsens form (Bunkholdt & Sandbæk, 2008, s. 80). Bekymringsmeldinger skal vurderes snarest og innen en uke (barnevernloven, 1992, § 4-2). Dersom «det er rimelig grunn til å anta at det foreligger forhold som kan gi grunnlag for tiltak etter barnevernloven, skal barneverntjenesten undersøke forholdene» (barnevernloven, 1992, § 4-3). Undersøkelsesfasen er således å anse som en kartleggingsfase der barneverntjenesten kartlegger barnets omsorgssituasjon og foresattes omsorgskompetanse (Bunkholdt & Sandbæk, 2008, s. 101-116). Undersøkelsesarbeidet gir retning for hvordan barnevernet forstår barnets og familiens situasjon og hvilke tiltak som bør utløses ovenfor

familien (Vis, Lauritzen & Fossum, 2016, s. 5). Undersøkelsen er oppad begrenset til tre måneder, unntaksvis utvidet til seks måneder (Kjønstad & Syse, 2017b, s. 266).

Barnevernsundersøkelser inneholder typisk foreldresamtaler, barnesamtaler, hjemmebesøk/observasjon, informasjonsinnhenting og annen kartlegging. (Hærem & Aadnesen, 2014, s. 46). Barneverntjenesten kan i undersøkelsen kreve å få samtale med barn i enerom (barnevernloven, 1992, § 4-3).

En undersøkelse kan konkluderes på ulike måter etter hva som fremkommer i kartleggingen. Undersøkelsen kan henlegges uten forslag til hjelpetiltak, dersom barneverntjenesten vurderer barnets omsorgssituasjon og foresattes omsorgskompetanse som tilfredsstillende. I disse tilfellene vurderes det at vilkårene for å sette inn hjelpetiltak etter barnevernloven ikke er til stede (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 106).

Barneverntjenesten kan også konkludere undersøkelser med tilbud om frivillige hjemlede hjelpetiltak, etter barnevernlovens § 4-4. Partene kan i disse tilfellene samtykke til eller avvise foreslåtte tiltak. Dersom partene avviser kan undersøkelsen henlegges med bekymring, og gjenopptas etter seks måneder for ny vurdering (Barne- ungdoms og familiedirektoratet, 2017b, s. 56). Barneverntjenesten har også mulighet til å pålegge hjelpetiltak med tvang, dersom dette anses nødvendig (Barne- og likestillingsdepartementet, 2016, s. 18-20). I ytterste konsekvens kan barneverntjenesten konkludere med anbefaling om omsorgsovertakelse, altså at barnet bør få ny omsorgs-base. Alle tiltak som medfører tvangsinngrep skal behandles av fylkesnemnda, og utløser rett til juridisk bistand for partene (Kjønstad & Syse, 2017a, s. 525-538).

3.3 Barneperspektivet i barneverntjenesten

Betydningen av barnets medvirkning i egen sak har endret seg drastisk i barneverntjenesten siste år. Forandringen er i tråd med det paradigmeskiftet som omhandler ny forståelse av barnet som en medbestemmende aktør i eget liv (Seim & Slettebø 2007:24; Bunkholdt & Sandbæk, 2008, s. 16-18). Denne endringen i vårt syn på barnet, med tilhørende ny diskurs,

kalles ofte «den nye barndommen» (Angel, 2010, s. 141-142) eller barneaktørperspektivet (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 49). Tidligere kunne barnevernssaker gjennomføres uten at saksbehandler en gang snakket med barnet, mens barnet i dag skal snakkes med i alle faser av barnevernsarbeidet - og «barnets stemme» skal tydelig fremkomme gjennom barneverntjenestens saksdokumenter (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 51). Barneverntjenesten er således basert på et barneperspektiv, hvor den voksne skal søke å sette seg inn i de tanker og følelser som barnet har om seg selv og sitt liv, og på den måten få kjennskap til barnet og barnets virkelighet på barnets premisser (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 49).

Barneperspektivet er dog et perspektiv som er formulert og forstått av den voksne - med den voksnes faglighet, kunnskapssyn, erfaring og tolkninger. Barneperspektivet vil således alltid omhandle en objektivisering av barnet (Brottveit 2013, s. 239).

I motsetning til barneperspektivet handler barnets perspektiv om barnet som subjekt i sin egen verden (Brottveit, 2013, s. 23). Begrepet «barnets perspektiv» er således å forstå som barnets egne historier og fortellinger (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 49). Det kan følgelig argumenteres for at det er vanskelig å få et fullverdig barneperspektiv uten å ha kjennskap til barnets perspektiv. Barnet er en sakkyndig informant med ekspertise om eget liv (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 49-50). Barneverntjenesten er i dag tuftet på forståelsen av at barnet må sees og høres for at barneverntjenesten skal kunne frembringe gode vurderinger om barnets liv, for å kunne ta riktige beslutninger og tilby hensiktsmessig hjelp (Bunkholdt & Sandbæk, 2008, s. 75). I tillegg kan det argumenteres for at både barneperspektivet og barnets eget perspektiv må vektlegges når «barnets beste» skal vurderes, og at forståelsen av barnets beste må finnes i bevegelse mellom barneperspektivet og barnets eget perspektiv (Brottveit 2013, s. 24).

3.3.1 Krav til barns brukermedvirkning gjennom juridiske rammer

Barns rett til medvirkning er nedfelt i barnevernloven som sier «Barnet skal gis mulighet til medvirkning og det skal tilrettelegges for samtaler med barnet» (1992, § 4-1) og videre:

«Et barn som er fylt 7 år, og yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, skal informeres og gis anledning til å uttale seg før det tas avgjørelse i

sak som berører ham eller henne. Barnets mening skal tillegges vekt i samsvar med barnets alder og modenhet» (1992, § 6-3).

Barnets rett til å delta og medbestemme i eget liv, er således å anse som en rettighet – selv om den begrenses av deres utviklingsmessige status (Angel 2010, s. 141).

Barns rett til deltakelse i egen barnevernssak er også hjemlet i barnelovens § 31 og i FNs barnekonvensjon (Bunkholt og Kvaran 2015, s. 143). Barnekonvensjonens artikkel 12 omhandler barns rett til medvirkning. Konvensjonen ble ratifisert av Norge i 1991 og er således innlemmet i norsk lov (Bunkholdt & Sandbæk, 2008, s. 17).

I 2014 kom «Forskrift om medvirkning og tillitsperson» som ytterligere utdyper barnets rett til medvirkning i barnevernssaker. Forskriften fastslår at barnet skal kunne medvirke gjennom «hele sakens forløp i barnevernet og i alle forhold som omhandlet barnet» (2014, § 5).

Brukermedvirkning er videre lovfestet som en rettighet gjennom pasient- og brukerrettighetsloven, og barneverntjenesten er følgelig forpliktet også gjennom dette lovverket (1999, § 3-1).

Barneverntjenesten kan som hovedregel ikke velge bort å snakke med barnet i undersøkelsen (Barne- og likestillingsdepartementet, 2009, s. 9) og samtaler med barn er lovpålagt fra syv års alder (eller tidligere, jfr. barnevernloven § 6-3). Det er dog viktig å påpeke at de juridiske rammene ikke er å anse som en plikt for barnet til å uttale seg. Det skal etterstrebes, og legges til rette for, medvirkning og samtaler – men barnet har ikke en plikt til dette (Bunkholdt & Sandbæk, 2008, s. 78). Forskriften sier eksplisitt at «Barnet skal ikke utsettes for press til å medvirke» (forskrift om medvirkning og tillitsperson, 2014, § 5). Juridiske rammer er således å anse som et krav til barneverntjenesten - men ikke et krav til barnet. Barneverntjenestens kontrollinstans, fylkesmannen, fører tilsyn med hvorvidt kravet etterfølges. Fylkesmennene i Hordaland, Rogaland og Troms utarbeidet i 2016 rapporten "Dei forsto meg ikkje". Rapporten påviser omfattende svikt i barnevernets plikt til barnemedvirkning, og rapporten har bidratt til

fokus på medvirkning i tilsyn fra fylkesmenn over hele landet (Fylkesmannen i Hordaland, 2016, s. 17-19). Fylkesmannen i Oslo og Akershus konkluderer i sin årsmelding for 2017 med flere lovbrudd hvor barneverntjenesten har forsømt sin plikt (2018, s. 12).

I forslag til ny barnevernlov er det fremlagt forslag om ytterligere å presisere og styrke barns rett til medvirkning. Det er blant annet lagt frem forslag om skjerpede dokumentasjonskrav til barns medvirkning i barnevernsarbeidet og fjerning av aldersgrensen på syv år i barnevernlovens § 6-3 (NOU 2016:16, s. 55-58).

3.3.2 Barn som reelle brukermedvirkere

Sherry Arnstein utarbeidet i 1969 en stige-metafor som beskriver grader av brukermedvirkning i en tjeneste. De nederste trinnene i stigen illustrerer ikke-innflytelse over egen sak, de midterste en skinninnflytelse (illusjon av medvirkning), og de tre øverste en reell innflytelse og deltakelse. De to øverste trinnene i trappemetaforen er borgerstyring og delegert makt – noe som i barnevernssammenheng ikke alltid vil være gjennomførbart. Det tredje av de øverste trappetrinnene er partnerskap med tjenesten, og for brukeren innebærer dette forpliktende samarbeid og medinnflytelse (gjengitt etter Seim & Slettebø, 2007, s. 30-32).

Barnets kontakt med barneverntjenesten kan beskrives som en paternalismeutfordring. Med paternalisme i barnevernssammenheng menes makt til potensielt å kunne se bort fra barnets ønsker og agere etter hva den voksne anser som best (Angel, 2010, s. 149), og den enkelte barnevernarbeider har som regel stor frihet til å avgjøre hvor mye brukerne skal få være med på å bestemme (Seim & Slettebø, 2007, s. 44-45.). Paternalisme er dog en nødvendig bestanddel av barneverntjenestens mandat. Det er derfor nyttig å skille mellom negativ og positiv paternalisme. Ved negativ paternalisme blir ikke barnets autonomi ivaretatt, og vises ved at barneverntjenesten ikke snakker med barnet, ikke tar hensyn til barnets uttrykte ønsker eller etterspør dets erfaringer eller opplevelser. Positiv paternalisme innebærer imidlertid et arbeid der barnet, gjennom bistand og kompetanse fra barneverntjenesten, får hjelp og støtte i overenstemmelse med barnets egenart, behov og interesser (Angel, 2010, s. 149). I dette perspektivet er brukermedvirkning altså ikke forstått som abdisering av fagkunnskap eller at avgjørelser som omhandler fagutøvelse overlates til brukeren alene, men at formålet er

medvirkningsprosesser med større rom for brukerens erfaring og kunnskap. Brukeren skal således ikke overlates til å ta avgjørelser på egen hånd (Seim & Slettebø, 2007, s. 38-40). I forhold til barn vil en slik forventning også være å anse som uetisk (NOU 2000:12, s 152-153) og barn har en forståelse for at voksne til tider må bestemme og at barn ikke alltid kan få sin vilje. Barn ønsker dog at voksne skal ta gode avgjørelser på deres vegne (Strandbu & Vis, 2008, s. 4). Brukermedvirkning er altså ikke primært definert som barnets valgfrihet, men som reell innflytelse og deltakelse (Kvillo, 2010, s. 22). Fagpersonens *generelle* kunnskap skal suppleres med barnets *spesielle* kunnskap om egen livssituasjon, og dette arbeidet utføres i et partnerskap. Seim og Slettebø anfører at dette partnerskapet bør være realiserbart og et ideal innenfor barnevernets arbeid (2007, s. 30-32) - og at Arnsteins tredje trappetrinn således bør være en ambisjon.

I en empirisk studie fra 2009 konkluderte forskerne imidlertid med at strukturelle og juridiske rammer rundt barneverntjenestens arbeid gjorde reell brukermedvirkning vanskelig, og at slik reel medvirkning av barn i liten grad ble praktisert. Studien omhandlet strukturerte intervjuer av barnevernsansatte og barnevernsstudenter, og viste at medvirkningen barn får ikke er av reell karakter - selv om de ansatte har en intensjon om å jobbe i partnerskap med barnet og anser brukermedvirkning som viktig (Vis, Holtan & Thomas, 2012, s. 7-20).

3.2.3 Barnesamtaler i undersøkelser

Barnesamtaler i barnevernsøyemed er å anse som institusjonaliserte samtaler.

Institusjonaliserte samtaler kjennetegnes av strukturert og målrettet kommunikasjon og målet med samtalen er ofte informasjonsinnhenting (Langballe, Gamst & Jacobsen, 2010, s. 31). De fleste barnesamtaler i undersøkelsesfasen vil være samtaler av undersøkende eller avdekkende karakter, i tråd med kartleggingsmandatet for undersøkelsen. Undersøkende samtaler skal gi en generell kjennskap til barnet og barnets situasjon. I avdekkende samtaler er formålet med samtalen å innhente informasjon om konkrete erfaringer og opplevelser (Øvreeide, 2009, s. 192).

Barnesamtaler i barnevernsundersøkelsen er også å anse som brukermedvirkning der formålet er å gi barnet en stemme. Samtidig skal brukermedvirkning i barneverntjenesten innebære et

forpliktende samarbeid og medinnflytelse (Kvelling, 2010, s. 22), og barnesamtalene i undersøkelsen skal således også sikre at barnet inngår i en reel brukermedvirkning - i partnerskap med barneverntjenesten på høyt nivå i Arnsteins trappemodell (Seim & Slettebø, 2007, s. 30-32).

3.4 Perspektiver og metodikk i barnesamtaler

Det foreligger flere teoretiske perspektiver og spesifikke metodikker til bruk i barnesamtaler. Mange av teoriene er tuftet på utviklingspsykologi, kognitiv psykologi og kommunikasjonsteori og har således overlappende momenter (Jacobsen, 2007, s. 3).

3.4.1 Dialogical Communication Method

Dialogical Communication Method (DCM) er en samtale-metodikk utviklet av Kari Trøften Gamst og Åse Langballe. Det overordnede målet for samtalen er å maksimere informasjonen fra barnet, uten voksenpåvirkning, og å sikre at barnet blir møtt på en ivaretagende og trygg måte. Den voksne skal utvide barnets frie fortelling – uten å legge til eller trekke fra informasjon. Samtalene har en karakteristisk traktstruktur, hvor samtalen blir stadig mer fokusert (Gamst, 2011, s. 17-19).

Metoden består av flere komponenter. En del omhandler generell kommunikasjonskompetanse gjennom bevisstgjøring av kommunikasjonsprinsipper som både hemmer og fremmer dialog, væremåte hos den voksne og tjenlige fysiske rammebetingelser. I tillegg inneholder metoden verktøy for å alderstilpasse samtalen til det enkelte barn. Metoden består videre av en faseinndelt samtalestruktur, der samtalen er inndelt i åtte karakteristiske faser. Målet med fasestrukturen er å sikre overføring av nødvendig informasjon til barnet og å sikre at god kontakt med barnet er oppnådd før man begynner å samtale om potensielt vanskelige tema. Fasene er å anse som et rammeverk for samtalen (Gamst, 2011, s. 174-176).

DCM inngår i kompetanseutviklingsprogrammet fra Barne- og familieetaten for alle ansatte i barnevernstjenestene i Oslo kommune (Dimmen & Tønneson, 2017, s. 87).

3.4.2 Øvreeides utviklingsstøttende dialog

Psykolog Haldor Øvreeides metodikk bygger på en forståelse av barnets naturlige og medfødte kommunikasjon med andre (barnets dialogkompetanse), og hvordan denne vises som en naturlig utviklingsstøttende dialog i samspillssituasjoner. Med utgangspunkt i denne dialogen har Øvreeide systematisert fem dialogprinsipper som bør være til stede i gode, utviklingsstøttende dialoger – benevnt som følgeprinsipp, relevansprinsipp, subjektprinsipp, rytmeprinsipp og hierarkiprinsipp. Ved å ta utgangspunkt i disse dialogprinsippene og benytte disse metodisk i samtale – hevder Øvreeide at man vil ha et godt utgangspunkt for barnesamtaler, også for barn i utrygge livssituasjoner (Øvreeide, 2009, s. 64-74).

Dialogprinsippene gir videre en oppbygging av samtalen i dialogelementer – en tredelt oppbygging av samtalen der formålet er etablering av kontakt, utveksling av informasjon og avslutning (Øvreeide, 2009, s. 85).

Metoden omhandler ellers konkrete samtalemetodiske prinsipper som fremmer kommunikasjon, tilpassing av metoden til alder og identifisering av uheldige kommunikasjonsmønstre som vil kunne hemme eller stanse kommunikasjon (Øvreeide 2009, s. 12-22).

I 2009 ble det gitt ut en veileder om å snakke med barn til de kommunale barneverntjenestene, kalt «Snakk med meg!». Veilederen bygger på Øvreeides metodikk (Barne- og likestillingsdepartementet 2009, s. 2).

3.4.3 Livsformsintervju

Samtalemetoden er utviklet av psykologen Hanne Haavind (Gulbrandsen 2017, s. 4).

Samtalen tar utgangspunkt i en dag i barnets liv, og bruker tiden som organiserende prinsipp. Samtaleformen egner seg dersom man vil ha informasjon om hvordan et barns liv er

organisert og hvem som deltar, og at man gjennom utgangspunkt i konkrete beskrivelser skal utforske barnets opplevelse eller forståelse av fenomenene. Metoden legger således opp til at barnets refleksjoner forankres i det konkrete, og ikke bare blir abstrakte «synsinger».

Metodikken er tuftet på en forståelse av at profesjonsutøveren må kjenne til det hverdagslivet som tiltakene skal virke i, for å kunne bidra positivt til barnets liv (Gulbrandsen 2017, s.4-5).

Metoden er ikke forankret i en fastsatt intervjuguide, men det er gitt et rammeverk for samtalen. Det er i tillegg gitt flere kommunikasjonsfremmende prinsipper som skal benyttes i samtalen (Gulbrandsen 2017, s. 4-10).

I prosjektet «Snakk med oss!», som blant annet omhandlet barns deltakelse i barneverntjenesten, ble det benyttet hverdagslivsforankrede samtaler – en videreutvikling av livsformsintervju. Tilbakemeldingene fra barnevernsansatte var at metodikken opplevdes som nyttig for barnevernfaglig arbeid og ga økt trygghet i samtalesituasjoner med barn (Birkeland, 2011, s. 25; Deraas, 2016).

3.5 Kritikk av samtalemetodikk i barneverntjenestens undersøkelser

Siste årene har det fremkommet kritikk mot utbredt bruk av fastsatt samtalemetodikk i barneverntjenesten. Generelt gjelder at all fastsatt metodikk og bruk av maler i barnevernsarbeidet innbyr til begrensning i bruk av faglig skjønn og fleksibilitet. Dog viser undersøkelser at barnevernsansatte selv er positive til bruk av fastsatt metodikk som en kilde til kvalitetssikring av undersøkelsesarbeidet (Kjær, 2017, s 324).

Barn som selv har erfaring med barneverntjenesten forteller at teknisk bruk av samtalemetoder medfører en metode-avstand i dialogen, og innbyr til fremmedgjøring og demotiverende samtaler. Kritikken peker på at samtalemetodikkene i økende grad bidrar til å objektivere barnet – stikk i strid med metodikkens intensjon. Særlig fremheves gjentakelsesprinsippet (å gjenta ordrett det barnet sier for å utvide deres fortelling), som både

Øvreeide og DCM benytter, som problematisk og kunstig. Det hevdes at barn som er i kontakt med barneverntjenesten i særlig grad er sårbare for metodisk og instrumentell avstand, og at bruk av samtaleteknikker medfører at de i møte med hjelpeapparatet føler seg forlatt og fremmedgjort. Det oppfordres således til særlig kritisk refleksjon ved bruk av metoder i samtaleøyemed (Joranger, 2016, s. 69).

Realiteten er at det foreligger svært lite forskning på hvordan barn selv opplever barnevernets undersøkelsesfase, herunder bruk av fastsatt samtalemetodikk. I 2016 kom en samlerapport med hovedtrekk fra forskningslitteratur knyttet til barnevernets undersøkelse. Rapporten viser at det kun ble funnet én publikasjon internasjonalt som fokuserte på barns opplevelse av å være i sentrum av en barnevernsundersøkelse - selv om det foreligger mye forskning på barns erfaringer i barneverntjenesten generelt (Vis, Lauritzen & Fossum, 2016, s. 44-65).

Publikasjonen omfattet semi-strukturerte intervju av elleve barn i Skottland som uttrykte sterk misnøye med prosessen, og med å være i fokus for en barnevernsundersøkelse. Misnøyen handlet primært om opplevelse av manglende informasjon og kunnskap om barneverntjenestens arbeid (Woolfson, Heffernan, Paul & Brown, 2010). Resterende publikasjoner som omtaler brukererfaring, bygger på foresattes perspektiv i undersøkelsesfasen. Rapporten konkluderte med at barns egne opplevelser av undersøkelsesprosessen er å anse som et kunnskapshull i internasjonal forskning (Vis, Lauritzen & Fossum, 2016, s. 44-68).

4 Drøfting

4.1 Barnet som informant eller reell brukermedvirker?

Avdekkende barnesamtaler i undersøkelsesfaser oppfyller både lovpålagte krav til brukermedvirkning, men også lovpålagte krav til barneverntjenesten om belysning av sak for å avdekke bekymringsfulle forhold (Gamst, 2011, s. 126). Slike barnesamtaler kan derfor argumenteres for å stå i et spenningsforhold mellom informasjonsinnhenting som et ledd i barneverntjenestens avdekkingsarbeid, og barnets rett til å fortelle om egen livssituasjon med målsetning om reell brukermedvirkning. En mulig utfordring i en slik avveining kan oppstå der undersøkelsen ikke evner å avdekke bekymringsfulle forhold rundt barnet - annet enn når barnet selv forteller. Barn vil i disse situasjonene ha en risiko for primært å fremstå som informant, og innta en vitneposisjon (Melinder, 2010, s. 107).

Faktum er at omsorgssvikt ofte foregår i svært lukkede rom og ofte kjenner kun barnet og den voksne omsorgspersonen til omstendighetene. Følgelig kan det være vanskelig å få avdekket omsorgssvikten på andre måter enn gjennom barnesamtaler (Øvreeide, 2009, s. 192). Særlig kan dette være aktuelt i avdekkende samtale, der barnet som utgangspunkt vet noe det er nødvendig for barneverntjenesten å vite for å kunne beskytte det (Øvreeide, 2009, s. 192-203). Det kan være en risiko for at barnet - gitt slike situasjoner - primært blir en informant eller markør i barnevernsarbeidet. Følgelig kan det argumenteres med at barnets mulighet til uttalelse og til fri beskrivelse av egen situasjon er oppnådd, men det kan stilles spørsmålsteget ved hvorvidt intensjonen om reell brukermedvirkning er innfridd eller om rollen er å anse som en skinnrolle, jamfør Arnsteins trappemodell (Seim & Slettebø, 2007, s. 30-32). I Vis, Lauritzen & Fossums rapport problematiseres det om mangelen på reell brukermedvirkning også kan omhandle at barnevernsundersøkelsen står i et spenningsforhold mellom ivaretagelse av barnets umiddelbare og langsiktige interesser. Det å sikre barnet akutt mot en reell trussel av deres velferd kan argumenteres å være i konflikt med langsiktige interesser som å sikre anledning til å delta i beslutninger om eget liv (2016, s. 44-45).

For å illustrere problemstillingen kan en tenke seg en familie der bekymringen omhandler høyt alkoholbruk hos foresatte. Barnet forteller om rusbruk hos foresatte i samtale, men foresatte benekter overforbruk. Barnet uttrykker selv at overforbruket ikke er vanskelig da barnet i disse periodene går på rommet sitt. Barnet har ingen ønske om at barneverntjenesten skal hjelpe. Det er ingen andre instanser rundt familien som har kjennskap til deres alkoholbruk. Eneste informasjonskilde rundt bekymringen er barnet selv.

I denne saken kan det argumenteres for at barneverntjenestens barneperspektiv står i kontrast til barnets eget perspektiv, ved at barneverntjenesten gjennom sine faglige vurderinger kanskje vil vurdere foresattes overforbruk av alkohol som problematisk, selv om barnet selv ikke opplever det slik. Barnet har en opplevelse av at alkoholbruken ikke er skadelig ettersom barnet skjerner seg selv. Det er ikke uvanlig at barn utsatt for omsorgssvikt opplever selvivaretagelse som trygt og foretrukket, selv om dette på sikt kan være skadelig for barnets utvikling (Øvreeide, 2009, s. 189). Barneverntjenesten vil således kanskje ønske å iverksette tiltak rettet mot familien - selv om barnet selv ikke har et slikt ønske. Det kan således argumenteres for at barnet primært gis en informantrolle ovenfor barneverntjenesten, til bruk i barneverntjenestens avdekkingsarbeid. En slik informantrolle vil være å anse som en nødvendighet i undersøkelsen for at barneverntjenesten skal kunne gjennomføre sin lovpålagte plikt om beskyttelse og hjelp til barnet (Øvreeide, 2009, s. 192), og barnets uttrykte ønske må alltid settes inn i en ramme av fagpersonens vurdering av ønsket (Øvreeide, 2009, s.190). En slik avveining av barnets ønsker vil også være en nødvendighet i vurderingen av hva som er til «barnets beste» (Brottveit 2013, s. 24). Spørsmålet blir imidlertid i hvilken grad barnet opplever seg som en aktør med medbestemmelse – en samarbeidspartner – slik intensjonen bak reell brukermedvirkning er forstått i kapittel 3.3.2. I Vis, Holtan & Thomas' studie konkluderte forskerne med at det å snakke med barn - at barnet «høres» - ikke er å anse som det samme som å gi barn medvirkning. Studien viser at strukturelle og juridiske rammer rundt barneverntjenestens arbeid kan gjøre reell brukermedvirkning vanskelig, selv om de ansatte har intensjon og ønske om å jobbe i partnerskap med barnet. Forskerne konkluderte med at den offentlige forvaltningen generelt, og saksbehandling i barneverntjenesten spesielt, må bli mer «barnevennlig» om man skal klare å overkomme organisatoriske barrierer for reell brukermedvirkning. Studien gir derimot ingen svar på hvordan en slik «barnevennlighet» kan oppnås (2012, s. 16-17).

Det at noen har hatt en samtale med deg som bruker, betyr altså ikke nødvendigvis at du har hatt en reell mulighet til å medvirke i egen sak (Vis, Lauritzen & Fossum, 2016, s. 44). Det kan argumenteres for at paternalismeutfordringen er særlig synlig i slike situasjoner, og fordrer særlig sensitivitet og klok skjønnsutøvelse for å oppnå en opplevelse av positiv paternalisme for barnet og balanse i spenningsforholdet mellom informasjonsinnhenting og brukermedvirkning. Vis, Holtan & Thomas peker i sin studie på at god kommunikasjonskompetanse og spesifikk veiledning vil være viktige aspekter i en slik avveining (2012, s. 20).

4.2 Barnet som informasjonsbærer - finnes

«varslingsvern»?

Det er et lovpålagt, uomtvistelig premiss at barneverntjenesten skal legge til rette for brukermedvirkning, jmfør kapittel 3.3.1. Dog er det særskilte utfordringer knyttet til brukerbegrepet i barneverntjenesten. Mens det i andre tjenester kan være mer opplagt hvem brukeren er - og således hvem som skal brukermedvirke - er dette en potensiell utfordring innen barnevernfeltet. I barneverntjenesten skal barnet være hovedpersonen, og «barnets beste» skal være rettleidende (Bunkholdt & Sandbæk, 2008, s. 32-33). Imidlertid vil barnevernets innsats ofte innebefatte hele familien, og hjelpetiltak være rettet mot foresatte for å øke omsorgskompetanse (Seim & Slettebø, 2007, s. 32-33). Om man legger definisjonene av bruker og brukermedvirkning presentert i kapittel 1.1.1 til grunn, følger det at både barnet og foresatte skal brukermedvirke i barneverntjenestens arbeid. Det kan følgelig være utfordrende å skulle definere hvem den «egentlige brukeren» i barneverntjenesten er, og Koch beskriver foresatte i barneverntjenesten som «komplementærbrukere» (gjengitt etter Seim & Slettebø, 2007, s. 32). Barneverntjenesten vil således ofte forholde seg til både barnas og foresattes behov samtidig, selv om barnet skal være hovedpersonen. Seim og Slettebø argumenterer for at det er formålstjenlig å anse både foresatte og barnet som brukere - som en påminnelse om at barnevernsarbeidet skal ha både barna og foresattes velferd for øye (2007, s. 33). Bildet kompliseres imidlertid ved at foresatte innehar partsrettigheter i barnevernssaker, noe som innebærer juridisk eierskap til saken (Kjønstad & Syse, 2017b, s. 67-70).

Foresatte med partsrettigheter har innsynsrett i saksdokumenter hjemlet i forvaltningsloven. I juridisk forstand inngår barnesamtaler som en del av saksdokumentene i barnevernssaker, og forvaltningsloven sier at «En part har rett til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter» (1967, § 18). Det er således slik at foreldre har rett til å få vite hva deres barn har sagt i samtaler med barneverntjenesten (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2017b, s. 37-38). Det er dog ulikt hvordan informasjonen overføres. Enkelte samtaler med barn referatføres kun tematisk, mens samtaler ved mistanke om straffbare forhold ofte transkriberes ordrett (Gamst, 2011, s. 134-135). Øvreeide anbefaler at alle avdekkende samtaler bør være tatt opp på video eller bånd, primært for å kunne vurdere kvaliteten av informasjonen som fremkommer (2009, s. 199). Foresattes innsynsrett innbyr således til en potensiell inngående kjennskap til barnets fortelling, ettersom innsynsretten innebærer alle medier hvor dokumentasjon fremkommer (Barne- ungdoms og familiedirektoratet, 2017b, s. 36).

Innsynsretten kan hevdes å være formålstjenlig i barnevernsøyemed. Øvreeide anfører at det inngir til trygghet for barnet at nære omsorgspersoner har et overordnet og informert perspektiv på barnets situasjon, og at dette perspektivet anses å være til barnets beste (2009, s. 173). Således kan det hevdes at en kjennskap til barnets egen opplevelse, og en forståelse av det barnet har fortalt, vil være fordelaktig – både med tanke på foresattes rett til innsyn, men også med hensyn til barnets beste. I tillegg kan det argumenteres for at kjennskap til barnets egen opplevelse av hva som er vanskelig kan innby til motivasjon for endring. De fleste foresatte ønsker det beste for barnet sitt, og en forståelse for barnets egen opplevelse av utfordringer i omsorgssituasjonen, kan fremstå som en motivasjonsfaktor for endringsarbeid. Foresatte selv vektlegger åpenhet og deltakelse som viktige aspekter i barnevernsøyemed (Vis, Lauritzen & Fossum, 2016, s. 64-65).

Det at foresatte har utførlig kjennskap til barnets fortelling gjennom partsinnsyn kan derimot også innby til utfordringer. Særlig gjelder dette i de sakene der barnet opplever å bli satt i en lojalitetskonflikt som følge av barnesamtalen. Dette kan være tilfellet i de situasjoner hvor foresatte erkjenner forholdet, men gjør seg kanskje særlig gjeldende der foresatte har en annen forståelse av barnets beskrivelser, eller stille seg helt uforstående til det barnet forteller. I samtlige situasjoner kan barnet føle på skyld og skam over å ha fortalt, og foresatte kan opptre bebreidende, være lei seg, opprørte eller sinte. Enkelte foresatte kan også legge press på

barnet om å trekke tilbake sin historie, ved å instruere barnet til å fortelle at det har løyet, overdrevet, fantasert e.l. Ved å gi barnet status som informasjonsbærer, og ved at barnets egen historie tillegges større vekt i barnevernssammenheng, økes også risikoen for å sette barn i slike lojalitetskonflikter (Gamst, 2011, s. 30-32).

Det kan argumenteres at man i mange sammenhenger kan sammenlikne barnets situasjon som informasjonsbærer i barnevernssaker med situasjonen til varslere i arbeidslivet. Rollen som varslere i arbeidslivet kan medføre en så stor personlig risiko at det finnes «varslerberkyttelse» som hjelpemiddel (Bunkholdt og Kvaran 2015, s. 144). Det er tydelige paralleller mellom varslere i arbeidssammenheng og barn som forteller om vanskelige forhold i familien. Men hvilken mulighet har barneverntjenesten til å gi barna varslerberkyttelse lik den i arbeidslivet? Av forvaltningsloven er det åpnet for at informasjon kan tilbakeholdes fra partene «av hensyn til hans helse eller hans forhold til personer som står ham nær, må anses utilrådelig at han får kjennskap til» (1967, § 19). Paragrafen innebærer at barneverntjenesten kan vurdere en innskrenkning av foresattes innsynsrett. Ordlyden i denne paragrafen er dog ansett som vanskelig og tvetydig, ettersom den primært omhandler skade relatert til parten – normalt sett foresatte – og ikke den skade innsynet kan medføre for barnet. Interesseorganisasjoner som representerer barn i barneverntjenesten har gjentatte ganger kritisert lovverket for å gi manglende beskyttelse for barn og at lovverket i betydelig grad er til hinder for barnets opplevelse av å kunne snakke trygt (Forandringsfabrikken 2017, s. 7-8). Utfordringene er også adressert i forslaget til ny barnevernlov, og utvalget viser til at loven i dag ikke oppleves å gi barn tilstrekkelig vern. Det anbefales derfor at det fremkommer en mulighet for innskrenkning av partsinnsyn, hvor det vektlegges hensyn til mulig skadepotensiale hos barnet (NOU 2016, s. 16).

Realiteten per i dag er således at informasjon fra barn kun unntaksvis tilbakeholdes fra foresatte med hjemmel i forvaltningsloven. Barn med erfaring fra barneverntjenesten beskriver selv at dette sjeldent gjøres og at forvaltningsloven i liten grad oppleves å representere en beskyttelse for dem (Forandringsfabrikken 2017, s. 7-8). Per i dag er det således opp til barneverntjenesten å vurdere hvordan barnet best kan sikres i en varslings situasjon - med de begrensinger lovverket synes å representere. Samtidig innebærer foresattes kjennskap til barnets situasjon, og et utvidet bruker-begrep som involverer foreldre,

trygghet for barnet og potensiale for endringsarbeid. Brukerbegrepet knyttet til foresatte som tjenestemottakere og juridiske forhold knyttet til foresattes eierskap til barnevernssaker, er også å anse som en naturlig følge av det biologiske prinsipp som barnevernloven er tuftet på (Bunkholdt & Sandbæk, 2008, s. 34-35). Hensynet til «barnets beste» må avgjøre hvordan de ulike momenter vektlegges - en vanskelig navigering mellom juridiske, etiske, faglige og skjønsmessige aspekter.

4.3 Asymmetri og dominans i samtalesituasjoner med barn i barneverntjenesten

Institusjonaliserte samtaler er samtaler med en målrettet funksjon. En slik funksjon utgjør en bestemt og særegen form for kommunikasjon. I institusjonaliserte samtaler er det, spesielt mellom voksne og barn, et uttalt ulikeverdig eller asymmetrisk forhold. Den voksnes dominans viser seg kvantitativt (voksne snakker mest), innholdsmessig (voksne bestemmer tema) og relasjonelt (voksne bestemmer strukturen) (Jacobsen 2007, s. 11-12). For barneverntjenesten er det viktig å legge til rette for at barn skal fortelle fritt. Følelse av asymmetri og voksen-dominans vil være hemmende for kommunikasjonen med barnet (Berg, 2008, s. 48-49). Det er således avgjørende at man i barnesamtaler søker å begrense de elementene av asymmetri og dominans som institusjonaliserte samtaler innebærer. Samtalen bør etterstrebes å inneholde et mer dialogisk preg, der den voksne og barnet er dialogpartnere med lik rett til innflytelse over samtalen. Likeså bør holdning, væremåte og fremgangsmåte hos den voksne være særlig tilpasset samtalen form (Berg, 2008, s. 41-44; Jacobsen, 2007, s. 12). Viktigheten av dette underbygges også i det yrkesetiske grunnlagsdokumentet som sier at sosialfaglig arbeid innebærer utøvelse av makt, myndighet og sosial kontroll og at yrkesutøvere har ansvar for å tydeliggjøre og vedkjenne seg maktforholdet i relasjonen med brukeren. Det pålegges også et særlig ansvar for å fordele makten mellom bruker og yrkesutøver (Fellesorganisasjonen 2015, s. 10-11). Et dialogisk perspektiv til samtaler med barn vil søke å dempe den voksnes dominans og opplevelse av asymmetri (Jacobsen 2007, s. 11-12), og dialogen vil således gi plass til en likeverdighet i relasjonen (Berg, 2008, s. 43). En slik tilnærming til samtale krever faglig bevissthet, erfaring og kommunikasjonskompetanse (Jacobsen 2007, s. 11-12) Metodene skissert i kapittel 3.4 er utarbeidet med tanke på nettopp å adressere dette.

Et paradoks er at metodikker som er utarbeidet for å redusere asymmetri og dominans, har fått kritikk for å ha motsatt effekt. Barn med erfaring fra barneverntjenesten beskriver at de raskt oppfatter når de møtes med samtalemotodikker, ettersom de plukker opp en metodisk avstand i dialogene. Det beskrives videre at bruk av metodikk oppleves objektiverende, og at de gjennom dette etablerer en mistro til både hjelpeapparatet og hjelperen. Metodikken gjør at barna føler seg mindreverdige, som brikker i et spill de ikke kan påvirke. Det etterlyses kritisk refleksjon og bevissthet rundt hvordan samtalemotodikker brukes i barnevernsarbeidet (Joranger, 2016, s. 69). Som et tilsvaer til kritikken er det vist til at barn ogsaa har positive tilbakemeldinger ved bruk av samtalemotodikk, og at metoden ikke skal brukes statisk og ukritisk, men tilpasses. Målet med den profesjonelle samtalen, metodikk eller ei, er at den skal oppleves autentisk (Dimmen & Tønneson, 2017, s. 87)

Samtalens rammer, hensikt og kontekst er antatt å være særlig viktig med tanke på å tilrettelegge for god kommunikasjon med barn (Langballe, Gamst & Jacobsen 2010, s. 31). En slik felles forståelse av den sosiale kontrakt mellom voksne og barn i samtalsituasjonen beskrives som en metakontrakt (Jacobsen 2007, s. 12). Barnet må få informasjon om hva det er med på, hva som skal skje og hva som er formålet. Slik skapes en felles fortolkningsramme mellom den voksne og barnet, og denne fortolkningsrammen er en avgjørende komponent for samtals kvaliteten (Jacobsen 2007, s. 12).

Samtlige av samtalemotodikkene fra kapittel 3.4 søker å tilrettelegge samtalsene slik at barnet skal få en forståelse av hva det er med på og sette samtalsen i kontekst. Eksempel på dette finner vi i fase tre (innledende prosedyrer) innen DCM. Fasen omhandler informasjon fra den voksne til barnet om hvilken type samtale barnet er med på, og hva som skjer videre med det barnet forteller. I denne delen av samtalsen vil man gå gjennom saksgang, taushetsplikt, foreldrenes innsynsrett og meldeplikt til politiet – og informasjonen skal tilpasses barnets alder og utvikling. Barnet skal ogsaa informeres om at det ikke har plikt til å fortelle og at det kan velge å ikke svare på spørsmål (Gamst 2011, s. 200-216). Saaledes kan det argumenteres for at metodene legger til grunn en forståelse for viktigheten av metakontrakter og fortolkningsramme mellom voksne og barn – og forsøker å oppnå dette. Samtalemotodikkene søker følgelig ogsaa å møte den kritikken som fremkom i Woolfson, Heffernan, Paul &

Browns studie der barn i barnevernsundersøkelser uttrykte stor misnøye grunnet manglende informasjon og forståelse av prosessen de var i (2010). I tillegg kan det argumenteres for at metodene søker å nærme seg et «informert samtykke» fra barna, ved at de informeres om rammene rundt samtalen og hva som skjer videre med den informasjonen barnet gir. Barnet skal således være informert - før det eventuelt velger å dele informasjon med den voksne.

Et betimelig spørsmål er derimot i hvilken grad barn er i stand til å kunne inngi et slikt «informert samtykke» om sin historie, i hvilken grad de forstår den metakontrakt de inngår i, eller om det reelt sett er mulig å bygge en felles fortolkningsramme mellom voksne og barn - gitt samtalsens form.

Samtalen, som en institusjonalisert samtale, er i utgangspunktet asymmetrisk og voksen-dominert. Det er en krevende oppgave å bli god til å snakke med barn i barneverntjenesteøyemed, og det kreves mye øvelse for å mestre samtalsituasjonene. Ved bruk av samtalemetodikk vil det være tidkrevende å implementere kunnskap og utførelse (Dimmen & Tønneson, 2017, s. 87). Turn-over i barneverntjenesten er svært høy (Johansen, 2014, s. 23-30), og en kan undres om ansatte får den øvelse som er nødvendig for å mestre samtalen på en måte som innebærer at asymmetri adresseres og gode rammer for metakontrakter etableres. Videre viser kritikken fra barna selv at instrumentell bruk av metodikk også kan oppleves som fremmedgjørende (Joranger, 2016, s. 69) og således kan medføre et vanskelig utgangspunkt. I tillegg kan det også stilles spørsmål ved om barnet har utviklingsmessige forutsetninger for å forstå hva det egentlig er med på. I barneverntjenesten samtales det med barn ned til omtrent tre års alder (Gamst, 2011, s. 61-63). For å illustrere utfordringen kan man ta utgangspunkt i barnesamtale med en fem-åring. Selv om det benyttes egnet metodikk og god forberedelse til samtalen, er det likevel vanskelig å sikre at en fem-åring forstår rekkevidden - hva det vil medføre å fortelle. En femåring vil trenge mye støtte for å holde struktur i samtalen og forstå kontekst og samtalsens tema. I tillegg er femåringen ofte «her-og-nå» orientert, og det kan være vanskelig for dem å sette mening og handling inn i større tidsperspektiv (Gamst 2011, s. 49-53). Følgelig er det viktig å erkjenne at en femåring vil ha utviklingsmessige forutsetninger som vanskeliggjør forståelsen av samtalsens omfang og rekkevidde, selv om barnesamtalemetodikk søker å nærme seg et «informert samtykke» fra barna ved innledende informasjonsoverføring.

En utfordring kan således være at man - ved å lene seg for mye på bruk av anerkjent faglig metodikk - overvurderer metodikkens evne til å «kvalitetssikre» samtalsituasjonene og følgelig underkjenner de utviklingsmessige og strukturelle utfordringene som ligger i de institusjonaliserte samtaler. Når man i tillegg vet at erfaring og øvelse er avgjørende for å øke kommunikasjonskompetanse og «bli god» til å snakke med barn (Dimmen & Tønneson, 2017, s. 87), kompliseres bildet ytterligere av en høy turn-over i barneverntjenesten (Johansen, 2014, s. 23-30), som medfører mange uerfarne saksbehandlere i krevende samtalsituasjoner. Det er derfor viktig å ta barnas egen kritikk mot fastsatt metodikk på alvor og bruke faglig kritisk refleksjon og bevissthet rundt bruk av fastsatte metoder. Solid kunnskap om kognitive utviklingsaspekter, metodisk dyktighet og fleksible tilnæringsmåter er beskrevet som avgjørende prinsipper for å sikre faglige forsvarlige samtaler med barn (Melinder 2010, s. 117). Samtidig er det viktig å anerkjenne at metodene søker å minimere asymmetri og voksendominans, og at forsøket på metakontrakter i samtalsituasjoner med barn i barneverntjenesten kanskje er det nærmeste vi kommer et forsøk på «informert samtykke» fra barna det gjelder.

5 Avslutning

Barneverntjenestens samfunnsoppdrag er å sikre at barn og ungdom som har behov for hjelp og beskyttelse, får dette. Som grunnlag for all kontakt med barneverntjenesten ligger en barnevernfaglig undersøkelse, som er en kartleggingsfase i kjølvannet av en bekymringsmelding. Flere lov- og rammeverk stiller krav til at barn i barnevernsundersøkelser skal brukervedvirke. Kravene gjenspeiles også gjennom barneverntjenestens forankring i barneperspektivet og bruk av «barnets beste» som rettleidende prinsipp. De juridiske og barnevernfaglige rammene inngår i en ny barnediskurs som omhandler barnet som en kompetent aktør i eget liv, og således en sakkyndig medvirker i barnevernsundersøkelsen. En sentral metode for medvirkning i barneverntjenesten er barnesamtaler, og det er utviklet flere egnede samtalemetodikker til slik bruk. Oppgaven har søkt å belyse hvilke utfordringer gjennomføring av barnesamtaler i barnevernsundersøkelsen kan medføre.

Barnesamtalens formål i undersøkelsesfasen er både å være avdekkende for å opplyse bekymringsfulle forhold, men også å være en arena for reell og forpliktende brukervedvirkning i partnerskap med tjenesten. Hensynet kan være utfordrende å balansere, og det å gjennomføre barnesamtaler innebærer i seg selv ikke nødvendigvis reell brukervedvirkning. Likeså kan det være krevende å balansere foresattes rett til innsyn i barnets fortelling mot vern av barnet som varsler av bekymringsfulle forhold. De juridiske rammer per i dag evner i begrenset grad å være beskyttende med tanke på informasjonsoverføring til foresatte. Samtidig er det viktig også å anerkjenne at kjennskap til barnets opplevelser medfører trygghet for barnet og et grunnlag for mulig endringsarbeid i familier.

Overordnet skal barneverntjenesten ha hensynet til «barnets beste» som et ledende prinsipp for sitt arbeid. I «barnets beste» vurderinger ligger en avveining mellom barneperspektivet og barnets eget perspektiv. Således kan det argumenteres med at barneverntjenestens oppgaver og mandat vanskelig lar seg utføre uten samtaler med barn. Ettersom barneverntjenestens arbeid i stor grad må forholde seg til - og bygge på - barns egne beskrivelser, er det avgjørende at barneverntjenesten evner å gjennomføre samtaler med barn på en god og faglig

måte. Barnesamtaler i regi av barneverntjenesten er å anse som institusjonaliserte samtaler, en samtaleform med store grunnutfordringer knyttet til gjennomføringen. Selv om samtalemetodikk er utarbeidet for å forsøke å møte utfordringene knyttet til samtalsform, vil det være nødvendig med en faglig refleksjon og bevissthet rundt metodene, og kun å lene seg på metodikk alene vil kanskje være en ugunstig forenkling med tanke på å skulle adressere utviklingsmessige og asymmetriske forhold rundt samtalen. I tillegg kan barnesamtaler medføre krevende paternalismeutfordringer, særlig der barneperspektivet og barnets eget perspektiv ikke er sammenfallende.

De skisserte problemstillinger har ingen fasitsvar, og er i stor grad overlatt barnevernsansattes skjønnutøvelse. Bruk av barnesamtalemetodikk søker å adressere enkelte problemstillinger, og forslaget til ny barnevernlov omfatter også mulige nye innfallsvinkler. Samtidig skisserer denne besvarelsen utfordringer rundt barnesamtaler som antas å ville være til stede, til tross for endring i lovverk og implementert samtalemetodikk. Således fordrer gode barnesamtaler i barnevernet faglige og etiske avveininger og vurderinger – og slike evalueringer bør være en naturlig del av en kontinuerlig faglig drøfting i et kollegium.

Litteraturliste

Angel, B. Ø. (2010). Barnet som aktør og kunnskapsbærer – en utfordring for barnevernets profesjonelle ekspertise. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 2010(3), 141-151. Hentet fra <https://www-idunn-no.ezproxy.vid.no/tnb/2010/03/art04#>

Barne- og likestillingsdepartementet. (2009). *Snakk med meg! En veileder om å snakke med barn i barnevernet*. Hentet fra https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/barnevern/q-1156b-snakk-med-meg_web.pdf

Barne- og likestillingsdepartementet. (2016). *Retningslinjer om hjelpetiltak, jf. barnevernloven § 4-4*. (Rundskriv nr. Q-0982). Hentet fra https://www.regjeringen.no/contentassets/8d3be0078d4d496e8f7a64d55b10ec0f/no/pdfs/2016_05-retningslinjer-om-hjelpetiltak.pdf

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2017a). *Undersøkelser i barnevernet*. Hentet fra https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnevern/Undersokelser/

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2017b). *Retningslinjer til barneverntjenestens saksbehandling. Retningslinjer til lov om barneverntjenester av 17. juli 1992*. (Rundskriv nr. 01/2017). Oslo: Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet.

Barnevernloven. (1992). *Lov av 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester*. Hentet fra <https://lovdata.no/lov/1992-07-17-100>

Bennwik, I. B. & Oterholm, I. (2017) *Kunnskapsoppsummering. NAV-kontoret og den kommunale barneverntjenestens oppfølging av unge med barnevernserfaring*. (VID Rapport 2017/2). Oslo: VID Vitenskapelige høgskole.

Berg, K. (2008). Hjelp i asymmetriske relasjoner – Profesjonell relasjonsbygging og opplæring. *Nordisk pedagogikk*, (2008(1), 39-51. Hentet fra https://www-idunn-no.ezproxy.vid.no/file/pdf/33192743/hjelp_i_asymmetriske_relasjoner_-_profesjonell_relasjonsbygging_og_opplerin.pdf

Birkeland, C. (2012). Forsker på barnesamtaler. *Fontene*, 2012(11), 24-25. Hentet fra https://www.fo.no/getfile.php/136056/05%20Politikk/Jakter_p%C3%A5.pdf

Brottveit, G. (2013). Barnets beste – en fortolkende tilnærming til begrepets betydning i en barnevernfaglig kontekst. *Fontene Forskning*, 2013(1), 18-31. Hentet fra <http://fonteneforskning.no/pdf-15.19405.0.3.6bfd13461>

Bunkholdt, V. & Kvaran, I. (2015). *Kunnskap og kompetanse i barnevernsarbeid*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Bunkholdt, V., & Sandbæk, M. (2008). *Praktisk barnevernsarbeid*. Oslo: Gyldendal akademisk

Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving for studenter*. (6. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk. .

Deraas, M. E. (2016). «Snakk med oss». *Profesjonsutøvelse og barns deltakelse*. (HiOA. Sluttrapport til NFR 182711). Hentet fra <http://www.hioa.no/Forskning-og-utvikling/Hva-forsker-HiOA-paa/Forskning-og-utvikling-ved-Fakultet-for-samfunnsvitenskap/Sosialforsk/Snakk-med-oss-Profesjonsutoevelse-og-barns-deltakelse/Sluttrapport-til-NFR>

Dimmen, S.A. & Tønneson, H. (2017). Bruk av samtalemetoder i barnevernstjenesten. *Fontene Forskning*, 2017(1), 87. Hentet fra <http://fonteneforskning.no/debatt/bruk-av-samtalemetoder-i-barnevernstjenesten-6.19.508736.302a90142f>

Fellesorganisasjonen. (2015). *Yrkesetisk grunnlagsdokument for barnevernspedagoger, sosionomer og vernepleiere*. Hentet fra https://www.fo.no/getfile.php/1320310-1429186747/01%20Om%20FO/Hefter%20og%20publikasjoner/Yrkesetisk%20grunnlagsdokument_2015.pdf

Forandringsfabrikken. (2017). *Høringsinnspill til Barne- og likestillingsdepartementet. Høring av NOU 2017:12. Svikt og svik*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing---nou-201712-svikt-eller-svik/id2565492/?uid=a0c73589-bea2-476b-9c4b-7a00a7eebe64>

Forskrift om medvirkning og tillitsperson. (2014). *Forskrift av 1. juni 2014 nr. 697 om medvirkning og tillitsperson*. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2014-06-01-697>

Forvaltningsloven. (1967). *Lov av 10. februar 1967 om behandlingssmåten i forvaltningssaker*. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1967-02-10>

Fylkesmannen i Hordaland. (2016). «*Dei forsto meg ikkje*» (Tilsynsrapport av 19. september 2016). Hentet fra <https://www.fylkesmannen.no/PageFiles/835164/Dei%20forsto%20meg%20ikkje%20-%20tilsynsrapport.pdf>

Fylkesmannen i Oslo og Akershus. (2018). *Årsmelding 2017 barnevern*. Hentet fra <https://www.fylkesmannen.no/Documents/Dokument%20FMOA/Barn%20og%20foreldre/Barnevern/%C3%85rsmeldinger/%C3%85rsmelding%202017%20-%20barnevern.pdf>

Gamst, K. T. (2011). *Profesjonelle barnesamtaler. Å ta barn på alvor*. Oslo: Universitetsforlaget.

Gulbrandsen, L.M. (2017). *Håndbok. Hverdagslivsforankrede samtaler med barn og unge*. Oslo: Høgskolen i Oslo og Akershus.

Hærem, E. & Aadnesen, B. N. (2014). *Barnevernets undersøkelse*. (3. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.

Jacobsen, D. I. (2010). *Forståelse, beskrivelse og forklaring. Innføring i metode for helse- og sosialfagene*. 2. utg. Kristiansand: Høyskoleforlaget.

Jacobsen, M. (2007). *Barnesamtalen*. (NKVTS kunnskapssammenstilling). Hentet fra <https://www.bufdir.no/bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00000290>

Johansen, I. (2014). *Turnover i det kommunale barnevernet* (SSB rapport 2014/18). Hentet fra <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/attachment/175497?ts=145d565f0d8>

Joranger, L. (2016). «Hvorfor gjentar dere siste ordet vi sier hele tida?» *Fontene Forskning*, 2016(1), 69. Hentet fra <http://fonteneforskning.no/debatt/hvorfor-gjentar-dere-siste-ordet-vi-sier-hele-tida-6.19.430419.e1c8ddbfc>

Kjær, B. A-K. (2017). Fra profesjonelt skjønn til strukturerte maler i barnevernundersøkelser. *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål*, 2017(04), 305-328. doi: 10.18261/issn.0809-9553-2017-04-04

Kjønstad, A., Syse, A., & Kjelland, M. (2017a). *Velferdsrett I* (6. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Kjønstad, A., Syse, A., & Kjelland, M. (2017b). *Velferdsrett II* (5. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Kvello, Ø. (2007). *Utredning av atferdsvansker, omsorgssvikt og mishandling*. Oslo: Universitetsforlaget.

Kvello, Ø. (2010). *Barn i risiko. Skadelige omsorgssituasjoner*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Langballe, Å., Gamst, K. T. & Jacobsen, M. (2010). *Den vanskelige samtalen. Barneperspektiv på barnevernarbeid. Kunnskapsbasert praksis og handlingskompetanse*. (NKVTS rapport 2/2010). Hentet fra <https://www.nkvts.no/content/uploads/2015/08/denvanskeligesamtalen3.pdf>

Leseth, A.B & Tellmann S.M. (2014). *Hvordan lese kvalitativ forskning*. Cappelen Damm Akademisk

Melinder, A. (2010). *Når barn er informanter. Kognitive faktorer og gode strategier*. I: E. Befring, I. Frønes & M.A. Sørli (red.), *Sårbare unge. Nye perspektiver og tilnæringer* (s. 139-150). Oslo: Gyldendal Akademisk.

NOU 2000:12 (2000). *Barnevernet i Norge Tilstandsvurderinger, nye perspektiver og forslag til reformer*. Oslo: Statens forvaltningstjeneste Informasjonsforvaltning.

NOU 2009:8 (2009). *Kompetanseutvikling i barnevernet. Kvalifisering til arbeid i barnevernet gjennom praksisnær og forskningsbasert utdanning*. Oslo: Departementenes servicesenter Informasjonsforvaltning.

NOU 2012:5 (2012) *Bedre beskyttelse av barns utvikling. Ekspertutvalgets utredning om det biologiske prinsipp i barnevernet*. Oslo: Departementenes servicesenter, Informasjonsforvaltning.

NOU 2016:16 (2016). *Ny barnevernslov. Sikring av barnets rett til omsorg og beskyttelse*. Oslo: Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon, Informasjonsforvaltning

Oterholm, I. (2015). *Organisasjonens betydning for sosialarbeiderens vurderinger*. (Doktorgradsavhandling, Høgskolen i Oslo og Akershus). Hentet fra <https://oda.hioa.no/en/organisasjonens-betydning-for-sosialarbeideres-vurderinger/asset/dspace:9113/A-15-8-Oterholm-SPS.pdf>

Pasient og brukerrettighetsloven. (1999). *Lov av 2. juli 1999 nr. 63 om pasient- og brukerrettigheter*. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-07-02-63>

Seim, S. & Slettebø, T. (2007). *Brukermedvirkning i barnevernet*. Oslo: Universitetsforlaget.

Sosial- og helsedepartementet. (1997). *Resultater og erfaringer fra Regjeringens handlingsplaner for funksjonshemmede og veien videre*. (Meld. St. 34 1996-97). Hentet fra <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Stortingsforhandlinger/Lesevisning/?p=1996-97&paid=3&wid=c&psid=DIVL281>

Statistisk sentralbyrå. (2017). *Barnevern*. Hentet fra <https://www.ssb.no/barneverng/>

Strandbu, A. & Vis, S. A. (2008). *Barns deltakelse i barnevernssaker*. Tromsø: Barnevernets Utviklingscenter i Nord-Norge.

Vis, S. A., Holtan, A. & Thomas, N. (2012). Obstacles for Child Participation in Care and Protection Cases—why Norwegian social workers find it difficult. *Child Abuse Review*, 2012(1), 7-23. doi 10.1002/car.1155

Vis, S.A., Lauritzen, C. & Fossum, S. (2016). *Barnevernets undersøkelsesarbeid - fra bekymring til beslutning. Delrapport 1. Oppsummering av hovedtrekkene i forskningslitteraturen*. (RKBU Nord rapport 1/2016). Hentet fra https://www.bufdir.no/Global/Barnevernets_undersokelsesarbeid_oppsummering_av_hovedtrekkene_i_forskningslitteraturen_RKBU_Nord_2016.pdf

Woolfson, R.C., Heffernan, E. Paul, M. & Brown, M. (2010). Young People's Views of the Child Protection System in Scotland. *The British Journal of Social Work*, 2010(7), 2069-2085. doi: <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcp120>

Øvreide, H. (2009). *Samtaler med barn. Metodiske samtaler med barn i vanskelige livssituasjoner*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.